

Colecția PETRICĂ SCĂUNAȘU

Obiceiuri de arat și semănat în Oarța de Sus

În agricultura tradițională, aratul și semănatul sunt două operațiuni fundamentale, menite să asigure obținerea recoltei, a roadelor câmpului, roade legate cu strictețe de asigurarea hranei necesare familiei, pentru a o scuti de griji. Pentru aceasta se crede încă în influența pe plan ritualico-magic și existau, mai rar astăzi, anumite practici rituale privind pornirea plugului la arat, semănatul, apărarea culturilor.

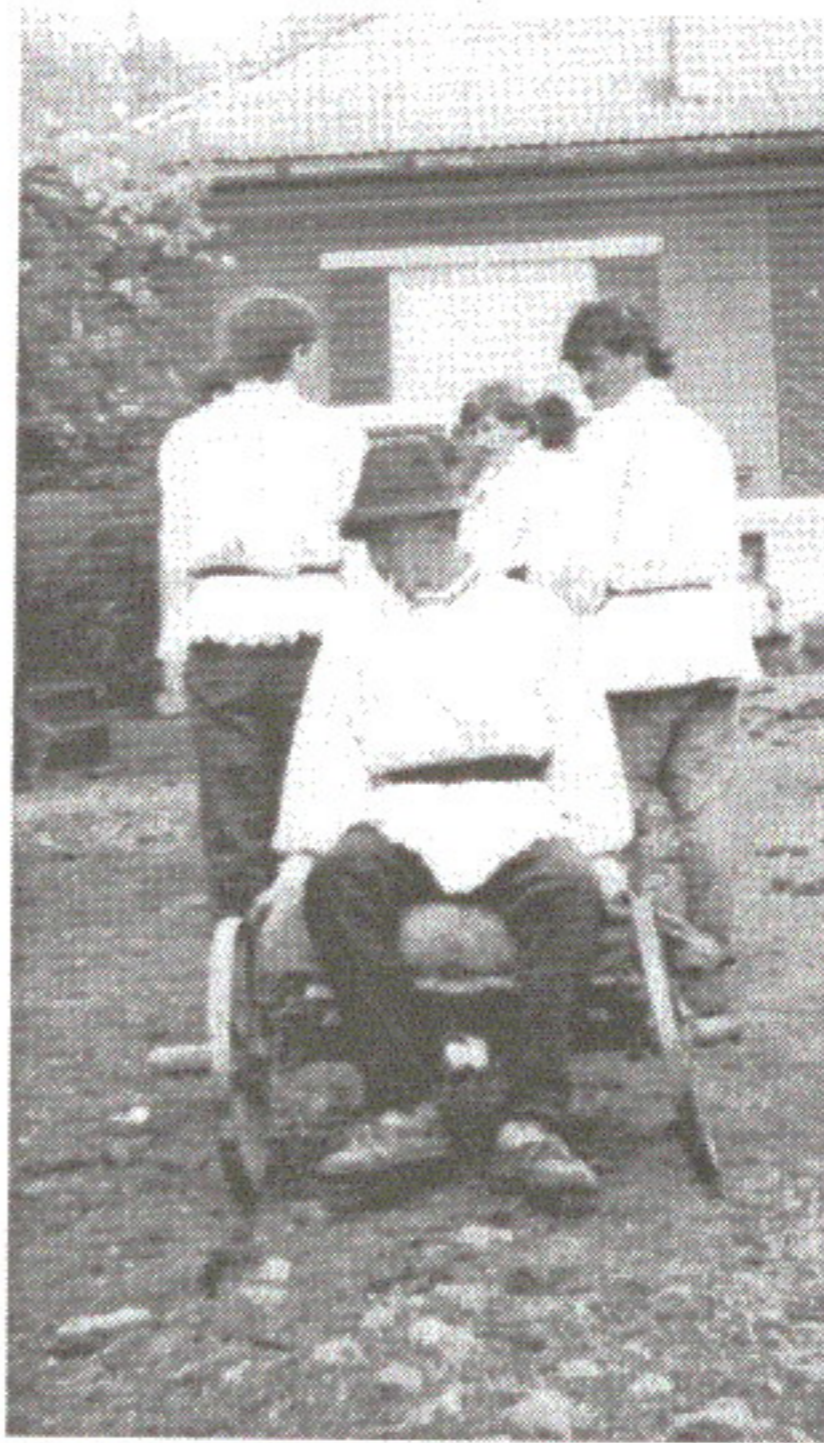
Este, astfel, obligatoriu, la ieșirea din ogradă, "*să se stropească plugul și animalele cu apă sfințită*, cu aghiazmă" (De la Andrei Nedila, 78 ani, 1981), un rit de purificare și, credem, asocierea cu un rit de fertilitate, având în vedere funcționalitatea apei, bineînțeles trecut prin filieră creștină.

Pornirea plugului implica, concomitent, rituri de apărare a animalelor și de întărire a acestora. Astfel, vitele erau *trecute peste un lanț* la ieșirea plugului din odor, ca să fie vitele tari ca lanțul (De la Andrei Nedila, 78 ani, 1981). Este prezentă aici magia prin similitudine, lanțul fiind un obiect cu putere magică, prezent în mai multe obiceiuri ale zonei: la Băița de sub Codru, sat vecin, cu ocazia colindatului se *înconjoară cu lanțul casa și grajdul de trei ori*, deoarece "lanțul închipuie puterea care nu dă voie la lucruri rele să intre aici" (Vz. P. Biltiu, *Contribuții la studierea obiceiurilor tradiționale din zona Codru*, în *Tradiții maramureșene*, vol. II, Casa Creației Populare, Baia Mare, 1979, p. 127).

Riturile de semănat se mai păstrează sporadic. Atunci când se semăna cânepă, în vasul în care se afla sămânța "*se pune un ou și sămăna de pe ou, să hie cânepa curată și frumoasă ca ou(l)*" (De la Rozalia Nedila, 74 ani, 1981). Când seamănă grâu, existau unele interdicții. Atunci când a doua zi seamănă grâu, omul, adică bărbatul, "*nu-i bine să aivă parte de femeie, să hie grâu(l) curat*" (De la Florica Mureșan, 71 ani, 1981).

După terminarea aratului și semănatului, interveneau anumite rituri menite să apere culturile: "Când sămănam cânepa, punem un *struț de găoci de ouă* pe un spin - ca să hie cânepa curată, drumoasă". Ouăle erau găurite la ambele capete și se sufla gălbenușul și albușul din ele cu gura (De la Florica Mureșan, 71 ani, 1981). Obiceiul avea o extindere mai mare, practicându-se și la grădinile cu legume și zarzavaturi, cu deosebirea că, în cazul grădinilor, se mai pune alături de "*struțul de spin cu găoci*" și *păpuși* făcute în acest scop (De la Rozalia Nedila, 74 ani, 1981).

Se pare că mai demult se practica pe o scară mult mai largă riturile de apărare a culturilor cerealiere, grâul constituind o cultură existentă din timpuri străvechi și se cultiva în funcție de condițiile geografice specifice satului. Unele se mai perpetuează și astăzi. Astfel, pentru ca grâul să fie ferit de tăciune, se alegeau mai multe *spice*, acestea erau legate în mănunchi și erau puse apoi deasupra hornului pentru că "*așe să-ntoarcă tăciunile cum s-o-ntoarsă spicele*" (De la Rozalia Tămășan, 53 ani, 1981).

Pamfil Biltiu: "Căruțul" din Cufoaia

The wind blows the shepherd's
pipe,
Bring us brandy sweet, with spice,
Bring five glasses from the start,
That we may drink and please our
heart.

Since the sausage is in the pan,
Let's sing songs and let's regale.
Don't forget, you'll have to pay.
Our pay's not much, you know,
Just the cakes your oven bakes,
Some stuffed cabbage from the
pot,
The biggest that you have got.
We're famished from the road
And had frozen in the cold.
May you live long, all who listen,
All those in the house live long,
All those who listened to our
song.

2498

DE-AI ȘTI, MAMĂ, CÂT DOR DUC

De-ai ști, mamă, cât dor duc
Ți-ai face căruț de nuc
Cu rotică de căline
Ș-ai zîni până la mine.
De-aș ști mamă c-ai zîni
Drumu ți l-aș netezi
Tăt cu flori și viorele
Să-mi treacă de dor și jăle,
Cu lacrimi și câte-o floare
Să-mi treacă de supărare.

MUM, IF YOU KNEW MY LONGING HEART

Mum, if you knew my longing
heart,
You'd make yourself a walnut
cart,
With speedy spokes in walnut
wheel,
You'd come at once my soul to
heal.
If I knew you were on your way,
I'd smooth it down for you right
away,
I'd cover it with violet flowers,
To end for all my longing hours.
I'd wash it with my brightest
tears,
To end for ever my longing years.
And where you had to cross a
river,
I'd send my soul to bridge it
thither.
And where you had to pass a
ridge,

Găzduc tare încă-i greu,
Sărac tare încă-i rău;

Găzduc tare te urăști,
Sărac tare flămânzești.

My heart would be for you a
bridge,
So that you be with me again
To end my sorrow and my pain.

2499

DOAMNE, NU BATE LUMEA

Doamne, nu bate lumea
Cum ai bătut pădurea,
N-are cucu pe ce sta,
Nici mierla pe ce cânta.
De-amărât ce sunt pe lume,
Face-mi-aș casă-n pădure
Învălită cu pământ,
Să intru-n ea și să cânt.
De-amărât ce sunt, măi frate,
Nici focu-n vatră nu-m arde.
Io suflu ca să-l aprind,
Lacrămile mă cuprind;
Ieu batista să le-opresc,
Ele mai tare pornesc.

**OH MY LORD, DON'T
DOOM THE WORLD**

Oh my Lord, don't doom the
world,
As you did with the green wood.
The cuckoo has no place to rest,
The blackbird cannot build its
nest.

In the woods I'd build a hut,
I will cover it with mud,
There I'd stay and pray and sing.
Due to the sadness in my heart
The fire doesn't want to start.
I try to lit it with my breath
And weep to see there only death.
When I try my tears to temper
They start flowing even faster.

2500

O, HO, HO

O, ho, ho
Borză borzată,
Hâdă și-nholbată!
Pe fereastră nu te uita,
Somnul la copil nu-l lua,
Lasă-l, bine să se hodinească,
Bine să-nflorească:
Ca florile-n grădină,
Ca stupii-n stupină,
Ca soarele când răsare,
Ca câmpu când i-n floare!
Te ia și te du
Unde cocoș negru nu cântă,
Iapă neagră nu rânchează,
Acolo te du că acolo te-așteaptă

Alte ori, pentru a se feri grâul de tăciune, se lua o *lumânare aprinsă*. Cu aceasta se înconjura casa, ca, apoi, ea să fie stinsă în pod, în grâu (De la Florica Mureșan, 71 ani, 1981). Ritul, după opinia noastră, este străvechi, el asociind pe de o parte un cult al focului, iar, pe de altă parte, un cerc magic, elemente generalizate atât în folclorul românesc, cât și la alte popoare. Pe bună dreptate arăta Maria Bocșe că varietatea mare a riturilor legate de obiceiurile agrare de cultivare a grâului se explică prin însăși vechimea mare și răspândirea cultivării acestei plante cerealiere (Maria Bocșe, *Grâul, finalitate și simbol în obiceiurile cu caracter agrar din Valea Barcăului*, în *Auarul Muzeului etnografic al Transilvaniei*, IX, Cluj, 1977, p. 263).

Unele practici de acest gen aveau ca destinație apărarea culturilor împotriva rozătoarelor, a căror înmulțire ar fi putut compromite parțial recolta. De aceea, pentru a o feri, a treia zi de Bobotează "se puneau într-o cârpă *cărbuni, usturoi, piper și alte felurite boabe*, care erau aruncate în gura podului ca să nu mănânce bucatele" (De la Florica Mureșan, 71 ani, 1981).

Se acționa, de altfel, pentru protejarea culturilor, pentru apărarea lor de calamități naturale: "când îi vreme gré, iei *mâțișoarele* ce le aduci la Sânjorz de la biserică, le pui pe foc și le scoți afară și fumu ăla împrăștie norii" (De la Florica Mureșan, 71 ani, 1981).

Existau și alte practici, astăzi, în marea lor majoritate s-au pierdut, s-au uitat, nu mai au folosință. Dar, cu toată depopularea și mutațiile foarte actuale și globalizante, mai sunt oameni care, prin credința lor, mai practică obiceiurile și datinile străbune.

Un străvechi obicei agrar românesc

într-un album maghiar din 1870

Poporul despre care vreau să vorbesc este neamul românesc care locuiește în partea de nord-est a județului Sătmăr, care nu s-a descătușat de loc ori prea puțin de tradițiile lui strămoșești și printre obiceiurile sale găsim unele fapte preluate de la presupușii lor străbuni, de la Romani, dintre cari unul este următorul:

La începutul primăverii, în special generația tânără, supraveghează cu atenție mărită hotarul, ca să afle care este bărbatul care iese primul la arat. Reușind să-l știe, totul se ține sub tăcere până la sărbătoarea Paștelui, dar atunci, în ziua a doua, după slujbă, se adună în țintirim, pentru a face sfat, conducătorul fiind cel dintâiu fecior din sat. De aci apoi se împrăștie, pe drum își fac săbii și puști din crăci de răchită și apar la o casă unde îi așteaptă un muzicant țigan, cu poarta deschisă.

Conducătorul dă semnalul că poate începe petrecerea și, împreună cu perechea lui, cu armele făcute din nuiele, cu ceterașul în frunte care cu această ocazie execută o cântare originală românească, pornesc la casa în care locuiește acela care a început aratul de primăvară, care însă, cunoscând dinainte ce se întâmplă, de cele mai multe ori se ascunde din fața celor cari îl caută, în pat, sub pat, în vreun butoi sau în cămară, ba mai mult, se întâmplă și cazul, pentru ca să-și deruteze căutătorii și ca să mărească hazul, să se îmbrace în haine femeiești, să se amestece între femeile cari stau deoparte și privesc, în astfel de cazuri nu-l găsesc decât dacă îl spune cineva și aceasta o fac mai ales fetele.

Rotogol

Într-un ocol,

Curte verde-nt-un pticior.